

Aleksandar Maršavelski

student četvrte godine Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Đorđe Milović: Kaznena prava šest sjevernokvarnerskih statuta

(Zavod za kaznene znanosti

Mošćenice, Rijeka, 2005.)

Knjiga *Kaznena prava šest sjevernokvarnerskih statuta* autora prof. dr. sc. Đorđa Milovića, u izdanju *Zavoda za kaznene znanosti Mošćenice*, predstavlja vrlo značajan doprinos izučavanju povijesti hrvatskog kaznenog prava u razdoblju od 13. do 17. stoljeća. Riječ je o djelu koje je rezultat dugogodišnjeg znanstveno-istraživačkog rada profesora Milovića, što se vidi i iz brojnih njegovih radova iz tog područja¹. Šest statuta koji su obrađeni u ovoj knjizi su: *Vinodolski zakon* iz 1288. g., *Senjski statut* iz 1388. g., *Kastavski statut* iz 1400. g., *Veprinački statut* iz 1407. g., *Mošćenički statut* iz 1637. g. i *Trsatski statut* iz 1640. g. Knjiga je koncipirana tako da se svaki statut posebno analizira – najprije općenito o samom statutu, zatim opći dio kaznenog prava (o kaznenom djelu i kaznenopravnim sankcijama) te posebni dio (kojem je posvećen najveći dio knjige).

Poteškoće u istraživanju starog statutarog prava javljaju se zbog okolnosti da su se odredbe materijalnog kaznenog prava pojedinih statuta često nalazile zajedno s procesnim te odredbama drugih grana prava (upravnog, građanskog, obiteljskog...) – što zahtijeva postupak izdvajanja kaznenopravnih odredbi od ostalih. Uz to, s obzirom na to da je kazneno pravo do donošenja modernih kaznenih zakonika bilo sastavljeno gotovo isključivo od opisa pojedinih kaznenih djela i kazni koje se za njih mogu izreći (što moderna kaznenopravna teorija naziva posebni dio kaznenog prava), može dovesti do zaključka da je iz istraživanja starijeg kaznenog prava isključen opći dio – koji danas predstavlja okosnicu svakog kaznenog zakona i kao takav je najzanimljiviji za izučavanje². Međutim, iznesene činjenice nisu pokobile profesora Milovića da u ovoj knjizi pokuša iz svakog statuta izvući makar i naznake pojedinih instituta općeg dijela kaznenog prava. Tako je, primjerice, Milović primijetio da su postojala razlikovanja između namjere i nehanja u *Senjskom statutu*³, kao i u *Trsatskom statutu*. Kaznenopravne sankcije obrađene

¹ Riječ je o punih 40 godina izučavanja kaznenopravnih odredaba sjevernokvarnerskih statuta. Navest ćemo kronološkim redoslijedom najvažnije radove profesora Milovića iz ovog područja: *Delikti protiv života i tijela u svjetlu propisa Vinodolskog zakona*, Vjesnik HAR – sv. X. Rijeka 1965.; *Sistem kazni u nekim starim hrvatskim statutima (vinodolskom, kastavskom, veprinačkom, riječkom, trsatskom i mošćeničkom)*, ZPFZ, br.3-4/1967.; *Mošćenički statut iz 1637. godine*, Godišnjak XXIII Pravnog fakulteta u Sarajevu, 1975.; *Opći krivičnopravni instituti u svjetlu propisa Vinodolskog zakona*, Zbornik PF u Rijeci, 2, 1981.; *Sjevernokvarnerski statuti i neka pitanja krivičnog prava*, Zbornik PF u Rijeci, 3, 1982.; *Kazneno pravo Mošćeničkog statuta iz 1637. godine*, Vjesnik Povijesnog arhiva Rijeka (PAR), sv. XXXVII, 1995.; *Kazneno pravo Senjskog statuta iz 1388. godine*, Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci, sv. XXXVIII, 1996.; *Kazneno pravo Vinodolskog zakona iz 1288. godine*, Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci, sv. XLI-XLII, 2000.; *Kazneno pravo Trsatskog statuta iz 1640. godine*, Vjesnik Državnog arhiva u Rijeci, sv. XLIII-XLIV, 2002.

² Naime, dioba kaznenog prava na opći i posebni dio potječe iz 18. st., a prvi zakoni koji su je primijenili su francuski kazneni zakonici iz 1791. i 1810.

³ Milović je taj zaključak izveo iz odredaba o kaznenom djelu izazivanja požara iz čl. 89. (90.) Senjskog statuta.

su u skladu s tadašnjim monističkim sustavom - zato Milović govori samo o vrstama kazni⁴. Jedino je smrtna kazna bila predviđena u svih šest statuta, a dominiraju tjelesne kazne (od bičevanja do odsijecanja udova i drugih dijelova tijela) te imovinske kazne (od novčanih kazni do konfiskacije cjelokupne imovine). U manjoj mjeri bile su zastupljene kazna zatvora te kazna progonstva.

Kao što smo rekli, glavnina knjige ipak je posvećena posebnom dijelu kaznenog prava. Pojedina kaznena djela iz svakog statuta Milović je grupirao u skladu s modernom diobom, koja dijeli posebni dio u grupe prema dobru koje se štiti. Tako u analiziranim statutima nailazimo na skupine kaznenih djela koje postoje i danas (kaznena djela protiv života i tijela⁵, kaznena djela protiv imovine, kaznena djela protiv časti i ugleda, kaznena djela protiv sigurnosti ljudi i imovine, kaznena djela protiv javnog reda i mira, kaznena djela protiv pravosuđa), a kaznena djela koja danas više ne postoje Milović je formirao u grupe s posebnim nazivima (npr. u *Vinodolskom zakonu*: kaznena djela protiv kneza i kneževih interesa, kaznena djela protiv bogoštovlja i interesa religije). Dakako, bilo je i kaznenih djela koja se zbog svoje specifičnosti nisu mogle grupirati, pa ih je Milović uvrstio među »ostala kaznena djela« (npr. u *Senjskom statutu*: protupravno držanje vučnih volova, uplovljavanje u luku s brodom bez zastave, igranje na sreću izvan trga i kneginjine krčme te pijenje drugih vina osim malvazije i senjskog vina).

Na kraju, treba zaključiti da je glavna vrijednost ove knjige u tome što je u analizi ovih starih hrvatskih statuta korištena sistematika i terminologija suvremene kaznenopravne teorije – zbog čega je postignut visok stupanj preglednosti vrlo zamršenog statutarnog prava. Naime, mnogi povjesničari ne pristupaju tako izučavanju kaznenopravne povijesti – najčešće zato što im kazneno pravo nije uža specijalnost. Zbog toga smatramo da ova knjiga može poslužiti kao uzor svima koji se namjeravaju baviti poviješću kaznenog prava.

⁴ Dualistički sustav koji je uveo sigurnosne mjere kao posebnu vrstu kaznenopravnih sankcija razvio se tek stoljećima kasnije – osnivačem tog sustava smatra se *Carl Stoops*, a prvi puta je bio primijenjen u Prednacrtnu švicarskog kaznenog zakonika iz 1893.g.

⁵ U ovu grupaciju Milović je uvrstio i silovanje, koje se danas svrstava među kaznena djela protiv spolne slobode i čudoređa.